

տաղական վիճակին վերածելու համար, որովհետև ածուխը որսիտին վրայէն վերցնելով իր բաղկացուցիչ տարրերէն մէկը, այսինքն զթթուածինը, ազատ վիճակի մէջ կը թողու անոր մետաղը :

Փայտէ ածուխը կը գործածուի նաև վառօդ շինելու :

Ըծուխը վառելու ատեն միշտ ածխական թթուուտ կ'արձրկէ, որ և մեծամեծ ցաւալի դիպուածներու երբեմն երբեմն պատճառ եղած է, երբոր անխոհեմութեամբ վառած ածուխը խուցի մէջ պահուի, պատուհանները գոց, ուրով խուցին օդը չկարենալով ելլամուտ ունենալ, շնչարգելութիւն ու մահ կը պատճառէ խուցին մէջի բնակիչներուն : Այնպէս պախարակելի է արևելոցոց այն սովորութիւնը, որ կրակը երկայն ատեն դիմանալու համար, անոր չորս դին մոծիր կամ ածխոյ թրջած մանրուք կը դնեն :

Հ. Մ. ՍՈՓ.

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՈՒՍԱՅԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հարսնամասին կամ Կունուֆար :

ԲՈՒՍՈՑ մէջ զարմանալի յատկութիւններ ունեցողներէն մէկն ալ Հարսնամասն կամ Կունուֆար ծաղիկն է, որ մեր գրոց մէջ երբեմն Սրային շուշան ալ կոչուած է. ասոր կապոյտ տեսակը Կեղոս գետին եզերքը և հարաւային Արիկէին մէջ կը բուսնի : Արմատէն երկրնցած կոթերուն վրայի հաստ, սրտաձև ու մութ կանաչ տերեւները ջրին երեսը կը լողան. քանի մը կոթերուն վրայ ալ երկնագոյն աղուոր ծաղկներ կը բացուին որոնք իրեք չորս օր կը դիմանան. աս ծաղիկն թերթերը երկայն ու սուր են : Ծաղիկը ցորեկը կը բացուի ու գիշերը կը գոցուի :

Կեղոսի ջուրը կոխած տեղուանքը Հարսնամասին նման ուրիշ ծաղիկ մըն

ալ կը բուսնի, որն որ հին Կզիպտացիք սրբազան բանի մը տեղ դնելով իրենց աստուածոց մեհեաններուն մէջ պատկերքը կը քաշէին. աս աղուոր բոյսը Կզիպտոս Կեղոսի ջրէն ձևացած լճակներուն մէջը կը բուսնի : Կզիպտացիք չէ թէ միայն իրենց երկրին պողաբերութիւնը աս ծաղիկէս կը գուշակէին, հապա նաև ուրիշ զարմանալի բան մըն ալ դիտեր էին աս ծաղիկի վրայ. այսինքն թէ առաւօտները ջրէն դուրս ելլալով ծաղիկը կը բացուէր ու իրիկուան դէմ նորէն գոցուելով ջրին տակը կը մննար. ասկէց հետեւոցին որ ասիկայ արևուն հետ վերաբերութիւն մը պիտի ունենայ, ուստի արևուն ընծայեցին : Ենթոք համար է որ ինչուան հիմա գտնուած Կզիպտացոց սրբագիրներուն մէջ աս ծաղիկս ալ քաշուած կը գտնուի երբեմն բացուած երբեմն ալ միայն կոկոնը : — Ինչն ծաղիկն որ հիմա ալ կը բուսնի ձերմակ ու վարդագոյն է. իրեն լայն ու վահանաձև տերեւներուն վրայի կողմը մութ կանաչ է. իսկ տակի կողմը լերդի գոյն է. երկայն կոթեր ունենալով ջրին երեսը կը լողան. իրեն հաստ արմատին ու հունտերուն մէջ ալուրի պէս նիւթ մը կայ, որն որ հին Կզիպտացիք ուտելու համար կը ժողվէին. բայց անհամ բան մը ըլլալուն հիմակ չեն գործածեր :

Բալասան :

ԲՆԱՊԱՏՈՒՄԲ՝ Կունուֆարի ցեղէն կը սեպեն նաև բալասանի ծառը, որ արևմտեան Հնդկաստանի ու Արազիլի անտառներուն մէջ կը բուսնի առանց մշակելու : Ծառը շատ բարձր է, տերեւները առաջիկայ տերեւներուն կը նմանին, պզտի ծաղիկներ կու տայ, պրտուղն ալ կըր որ ու մնտ է որուն մէջ շատ հունտեր կան բայց չեն ուտուիր : Թէ որ կեղևին վրայ քանի մը տեղ ճղքես բալասանը բեկնի խէժին պէս կը վազէ և տակը դրուած ամաններուն

մէջ կը ժողվուի : Այլ ազած ատենը եղի պէս անուշահոտ հեղանիւթ մըն է . բայց կամաց կամաց կը սառի ու ոտտղի՝ պէս նիւթ մը կը դառնայ : Բնիկայ դեղերու մէջ կը գործածեն : — Բալասանի մէկ տեսակն ալ Փերուի ու Բլմերիկայի բոլոր հարաւային կողմերը կը բուսնի . տերեւները երկայն հաւկըթաձև են , ծայրերնին սուր ու բոլորտիքը քեռթիկ . ծաղիկը որ դեղնադոյն է փունջ փունջ ճիւղերուն էն ծայրէն կը բացուի , բոլոր թուփը խժային նիւթով մը տոգորուած է որ կ'ըսուի բալասանի խէժ . ասիկայ երկու տեսակ կ'ըլլայ ճերմակ ու սև : Ճերմակ խէժը հանելու համար բաւական է կեղևին վրայ մէկ քանի տեղ ճեղքըտելը . աս ճեղքերէն թանձր եղի պէս խէժը վար կը վաղէ ու կամաց կամաց կը կարծրանայ , ու թէ որ ասոր փոշիէն քիչ մը կրակի վրայ ցանես՝ աղուոր հոտ մը կը հանէ : Փերուի սև բալասանը աւելի հասարակ է . ասիկայ ալ ծառին կեղևն ու տերեւները խաշելով կը հանեն . ասոր չորցածը դուռմի տերեւներու մէջ պլլած կը ծախեն : Գեղազործք այս բոյսը վերքերը բժշկելու կը գործածեն :

Ա Ռ Ա Կ

Բրեան առիւծոս :

ԲՆՈՒԷՍՆ ու կատուն լեալ էին ընկեր ,
 Շրջէին որսալ յոխորտ անվեհեր :
 Գըտին 'ի դաշտի կտոր մի պանիր ,
 Օր 'ի բաժանելն մեծ կռիւ լինէր .
 Ի պայքար մտեալ , զիւրեանց դատաստան

Արոշէն ձգել յառիւծուն ատեան .

- “ Օ ի նա ահաւոր
- ” Ի մեզ թագաւոր
- ” Բնէն , մեք 'ի զուր

1 Էօփէ :

” Բաժանիմք անձնիւր ” ,
 Իսկ ընդ առաւօտն յատեան արքային
 Բռիւծն հրամայեաց զայն կրտոր պանրին

Յուցանել ինքեան զորքան և գրտին :

Երբա հընազանդ մեծի հրամանին

Իսկ և իսկ նորա առաջի դըրին :

Բռիւծն ամեհի

Օ դանակ երկսայրի ,

Կալեալ 'ի ձեռին

Կտրէ 'ի միջի :

Ա երամբարձեալ զայն՝ փոքր ինչ մըտածէ ,

“ Այ՛ն սխալեցայ , ասէ , աս ծանր է ”

Ա ասն որոյ կտրեալ մասն 'ի միոջէ

Չգէ 'ի կոկորդն , անդէն կըլանէ :

Սիւսանգամ փորձէ ,

Թեթև ծանր առնէ ,

“ Սիւս բաժինն , ասէ

” Եւ քան զայս ծանր է ” :

Բարա 'ի միւսոյն թըղաչափ կտրէ ,

Երոյնպէս 'ի բերանն արկեալ կըլանէ .

Սինչ երրորդ անգամ կամի զայն կռուել

Բըուեսուէն յառաջ մատչի և ասէ .

“ Բռիւծ տէր արքայ ,

” Գէթ զայն որ մընայ

” Կտոր երկմասնեայ

” Ի՞նչ դարձն հապա .

” Չէ մեզ հարկաւոր այդ քո դատաստան

” Եթէ 'ի դատելիզ ուտես զամենայն ,

” Ի աւ է մեզ գընալ հաշտեալ ընդ միմեանս

” Բան թէ յուսով կալ յահեղ քո ատեան ,

“ Ուր պանրոյն կտոր

” Ի կցի կերակուր

” Բեզ արքայ հզոր ,

” Ի՞նչ մընամք թափուր ” :

Թե ունիս ըզդատ ընդ ումք ընկեր ,

Կալ քեզ զայս խրատ . երբէք մի ձրգեր ,
 Բռ մեծ դատաւոր , և կաշառակեր .

ԳԱՆՈՒՍՏ ՇԻՐՄԱԶ . ՎԱՐԳԱՆԵԱՆՑ